

Rozważania na temat kultury czasu wolnego młodzieży studenckiej

Dokonując pewnego uproszczenia, można stwierdzić, że życie codzienne współczesnej młodzieży studenckiej to nie tylko aktywność związana z nauką, studiowaniem czy coraz częściej pracą zawodową (zarobkową), lecz także szeroko pojęta rozrywka, odpoczynek, udział w życiu społecznym i kulturalnym, rozwój zainteresowań. Część spośród wymienionych rodzajów (form) aktywności zalicza się do czynności czasu wolnego. Patrycja Hanyga-Janczak uważa, że badań nad czasem wolnym ludzi młodych, w tym studentów, jest wciąż za mało. Brakuje gruntownych analiz zagadnienia wychowania młodzieży w kulturze wolnego czasu. Przeobrażenia, jakim podlega czas wolny, wskazują, że jest to kategoria historyczna, zmieniająca się, wytyczająca w toku tych przemian nowe obszary badań¹. Niniejszy artykuł poświęcono wybranym problemom kultury czasu wolnego współczesnej młodzieży studenckiej. Punktem wyjścia podjętych rozważań było określenie pojęć młodzieży studenckiej i czasu wolnego.

Problematyką studentów (jako pewnego rodzaju grupą społeczną) zajmują się przedstawiciele rozmaitych dyscyplin naukowych, przede wszystkim socjologowie i pedagodzy². Słuchacze studiów dziennych określani są zwykle jako młodzież akademicka, młodzież studiująca bądź młodzież studencka. Przyjmując założenie, że studenci to młodzież studiująca, należy zwrócić uwagę na pewną niesamodzielnąść tej zbiorowości, uwzględnianą w definicjach pojęcia młodzieży³. Władysław Adamski podaje, że młodzież stanowi społeczno-demograficzną kategorię ludzi, która pozostaje w stadium przejściowym między okresem dzieciństwa i dorastania a dorosłością (z dorosłością związane jest osiągnięcie samodzielności społecznej i ekonomicznej)⁴.

¹ P. Hanyga-Janczak, *Czas wolny studentów. Komponenty i zagospodarowanie*, Kielce 2011, s. 9.

² E. Kubiak-Szymborska, *Podmiotowość młodzieży akademickiej. Studium statusu podmiotowego studentów okresu transformacji*, Bydgoszcz 2003, s. 135.

³ K. Klimkowska, *Funkcjonowanie społeczne młodzieży akademickiej*, Lublin 2010, s. 22.

⁴ W. Adamski, *Młodzież współczesna*, [w:] *Encyklopedia Pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1997, s. 380.

Pojęcie młodzieży studenckiej odnosi się do studentów studiów stacjonarnych wyższych uczelni cywilnych. Nie obejmuje ono natomiast słuchaczy studiów zaocznych czy studiów dla pracujących, ponieważ – jak uzasadnia to Jan Garlicki – osoby korzystające z tej formy edukacji nie mogą być ujmowane w kategoriach odrębnej, specyficznej grupy społecznej⁵. Młodzież studencka to zwykle osoby w wieku od 19 do 27 lat, a zatem pełnoletnie, posiadające pełne prawa obywatelskie⁶. Dokonując jej charakterystyki jako zbiorowości społecznej, uwzględnia się takie cechy konstytutywne, jak: wiek, status osoby uczestniczącej w edukacji na poziomie szkoły wyższej, pełnoletność, względną niesamodzielność ekonomiczną, względny brak samodzielności społecznej⁷.

Barbara Hajduk twierdzi, że:

Celem młodzieży studiującej jako grupy społecznej jest edukacja na poziomie wyższym – zdobywanie wiedzy, umiejętności, przygotowanie do pełnienia ról społecznych człowieka dorosłego. Studiowanie jest dla wielu studentów drogą do zdobycia atrakcyjnego zawodu, drogą osiągnięcia elitarnych wartości kulturalnych, czy wreszcie drogą do awansu społecznego⁸.

Dla części młodzieży akademickiej studiowanie to sposób na przedłużenie młodości, odłożenie w czasie istotnych decyzji życiowych⁹. Okres studiów stanowi bowiem czas

intensywnego rozwoju psychologicznego, kształtowania dojrzałej percepcji siebie, umiejętności podejmowania świadomych, planowych i długodystansowych działań ukierunkowanych na realizację najważniejszych wartości i celów życiowych¹⁰.

Co z kolei rozumiemy przez pojęcie czasu wolnego? Definicje tego pojęcia mogą być rozpatrywane z różnych punktów widzenia¹¹. Czas wolny określany jest przez uczonych ze względu na różnorakie kryteria, na przykład jego ilość, rodzaj czy funkcje, jakie spełnia¹².

W literaturze naukowej wskazuje się na trzy typy definicji czasu wolnego: strukturalne (w tym przypadku elementy czasu wyodrębniane są w formie czynności w nim podejmowanych), funkcjonalne (uwzględniające to, czemu

⁵ J. Garlicki, *Kultura polityczna młodzieży studenckiej. Studium teoretyczno-empiryczne*, Warszawa 1988, s. 19, 35.

⁶ B. Hajduk, *Socjalizacja studentów w małym ośrodku akademickim*, Zielona Góra 2000, s. 58.

⁷ K. Klimkowska, *Funkcjonowanie społeczne...*, dz. cyt., s. 22–23.

⁸ B. Hajduk, *Socjalizacja studentów...*, dz. cyt., s. 59.

⁹ Tamże.

¹⁰ K. Klimkowska, *Wolnoczynowa aktywność kulturalna młodzieży akademickiej*, [w:] *Kultura – młodzież – edukacja*, red. A. Popławska, L. M. Jakoniuk, Białystok 2008, s. 233.

¹¹ M. Napierała, R. Muszkieta, *Wstęp do teorii rekreacji*, Bydgoszcz 2011, s. 118.

¹² A. Bajorek, *Pedagogiczne aspekty czasu wolnego*, [w:] *Nowe tendencje w turystyce i rekreacji*, red. J. Biliński, M. Przydział, Rzeszów 2004, s. 106.

ten czas służy lub może służyć), atrybutywne (wskazujące na swoiste atrybuty tego czasu w życiu jednostki)¹³.

Wincenty Okoń podaje, że czasem wolnym określa się czas, który pozostaje

do dyspozycji jednostki po wykonaniu przez nią zadań obowiązkowych; pracy zawodowej, nauki obowiązkowej w szkole i w domu oraz niezbędnych zadań domowych. Czas wolny racjonalnie przeznacza się na: 1) odpoczynek, tj. regenerację sił fizycznych i psychicznych; 2) rozrywkę, która sprawia przyjemność; 3) działalność społeczną o charakterze dobrowolnym i bezinteresownym; 4) rozwój zainteresowań i uzdolnień jednostki przez zdobywanie wiedzy i amatorską działalność artystyczną, techniczną, naukową czy sportową¹⁴.

Czas wolny traktuje się jako ten, w którym jednostka ma większą aniżeli kiedy indziej możliwość wyboru czynności, którymi chce się zajmować. Aktywność podejmowaną w czasie wolnym charakteryzują trzy cechy: przyjemność, niezarobkowość i dobrowolność. Skoro zajęcia wykonywane w czasie wolnym wiążą się z dużą swobodą wyboru, mogą świadczyć o rzeczywistych dążeniach czy postawach jednostki¹⁵. Piotr Ostrowski i Krzysztof Przećławski zauważają, że:

Gospodarowanie czasem wolnym, organizowanie czasu wolnego to nic innego jak wykorzystywanie go w celu osiągnięcia pewnych wartości, w celu przekształcenia siebie i warunków swego życia zgodnie ze swymi planami, potrzebami i aspiracjami¹⁶.

Czas wolny spełnia różnorakie funkcje. W literaturze naukowej zwraca się uwagę na te, które związane są z regeneracją sił fizycznych i psychicznych. Zdaniem specjalistów czas wolny powinien być również wykorzystywany na formy aktywności umożliwiające rozwój zdolności i zainteresowań¹⁷. Aleksander Kamiński wymienia trzy funkcje czasu wolnego: odpoczynku, zabawy i pracy nad sobą. Odpoczynek służy odreagowaniu fizycznego zmęczenia oraz psychicznego znużenia. Zabawa ma na celu przeciwdziałanie nudzie, urozmaicanie życia. Istotą pracy nad sobą jest natomiast zaspokojenie potrzeby samorozwoju, która może być realizowana w różnorodnych postaciach samokształcenia (np. intelektualnych, fizycznych, artystycznych)¹⁸. Czynności

¹³ M. Czerepaniak-Walczak, *Od próżniaczenia do zniewolenia. W poszukiwaniu dyskursów czasu wolnego*, [w:] *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. E. Marynowicz-Hetka, Warszawa 2007, s. 222.

¹⁴ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2001, s. 63.

¹⁵ K. Przećławski, *Czas wolny dzieci i młodzieży*, [w:] *Encyklopedia Pedagogiczna*, dz. cyt., s. 75–76.

¹⁶ P. Ostrowski, K. Przećławski, *Wstęp*, [w:] *Po pracy i nauce. Wzory zachowań młodzieży w czasie wolnym*, red. K. Przećławski, Warszawa 1979, s. 7.

¹⁷ B. Matyjas, *Czas wolny*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, red. T. Pilch, Warszawa 2003, s. 560.

¹⁸ I. Muchnicka-Djakow, *Czas wolny w klubie seniora*, Warszawa 1984, s. 22.

podejmwane w czasie wolnym mogą więc zaspokajać wiele ważnych potrzeb człowieka. Bożena Matyjas utrzymuje, że:

Dobrze zaplanowany i spędzony czas wolny wpływa m.in. na branie udziału w życiu społecznym środowiska, rozwijanie i kształtowanie uczuć moralnych, rozwijanie pożądanych cech woli i charakteru, wdrażanie do przestrzegania zasad kultury życia codziennego, wychowanie zdrowotne (promocja zdrowego stylu życia) i inne¹⁹.

Istotnym problemem w kontekście niniejszych rozważań jest zagadnienie wychowania do czasu wolnego²⁰. Aspekt pedagogiczny polega tutaj przede wszystkim na przejawianiu własnej inicjatywy i samodzielności, a także umiejętności organizowania sobie rozmaitych zajęć, które wykraczają poza obszar czynności obowiązkowych²¹. Anna Bajorek podaje, że:

Celem działań pedagogicznych jest kształtowanie racjonalnych postaw wobec czasu wolnego poprzez uświadamianie jego istoty i funkcji, wdrażanie do samowychowania, kreowania siebie, własnej osobowości poprzez odkrywanie i rozwijanie swoich potencjalnych możliwości, sprawności i zainteresowań w czasie wolnym. Podstawowym zadaniem pedagoga jest więc uświadomienie wychowankom, uczniom, że czas wolny należy traktować jako formę inwestowania w rozwój własnej osobowości²².

Główną metodą w procesie wychowania do wolnego czasu jest rozwijanie zainteresowań, przekazywanie wartościowych wzorców zachowań, a także budowanie motywacji do samowychowania i samokształcenia. Postawy człowieka wobec czasu wolnego stanowią pochodną oddziaływań środowiska wychowawczego²³.

Z funkcją wychowawczą czasu wolnego związana jest kultura czasu wolnego²⁴. Henryk Gąsior określa ją jako

sposób planowania, organizowania, przeprowadzania i uczestniczenia w czasie wolnym w różnorodnych czynnościach odpowiadających pozytywnym pragnieniom, zamiłowaniom i zainteresowaniom człowieka²⁵.

Kultura czasu wolnego znajduje swe odzwierciedlenie w sposobie bycia, zachowania się, reagowania, współdziałania z innymi ludźmi podczas wykonywania

¹⁹ B. Matyjas, *Czas wolny*, dz. cyt., s. 562.

²⁰ Szerzej na ten temat zob. M. Walczak, *Wychowanie do wolnego czasu*, Zielona Góra 1994; M. Czerepaniak-Walczak, *Pedagogika czasu wolnego. Schole w szkole i poza szkołą*, [w:] *Rekreacja i czas wolny. Studia humanistyczne*, red. R. Winiarski, Warszawa 2011, s. 200–235.

²¹ K. Czajkowski, *Wychowanie do rekreacji*, Warszawa 1979, s. 52.

²² A. Bajorek, *Pedagogiczne aspekty czasu wolnego*, dz. cyt., s. 109.

²³ Tamże.

²⁴ P. Hanyga-Janczak, *Czas wolny studentów*, dz. cyt., s. 47.

²⁵ H. Gąsior, *Wychowanie pozaszkolne a kultura czasu wolnego uczniów w środowisku wielkoprzemysłowym*, Katowice 1973, s. 19.

różnorodnych czynności w określonych warunkach środowiskowych w czasie wolnym²⁶. Należy zauważyć, że kultura czasu wolnego nie jest tym samym, co spędzanie czasu wolnego kojarzące się z bierną konsumpcją. Stanowi ona rezultat rosnącej świadomości walurowości tych krótszych lub dłuższych okresów oraz zwiększających się możliwości ich aktywnego spożytkowania, a w perspektywie globalnej pociąga za sobą określone skutki społeczne, polityczne, ekonomiczne i ekologiczne²⁷.

Wychowanie do kultury czasu wolnego, realizowane przede wszystkim w środowisku rodzinnym, w szkole (praca pozalekcyjna) oraz w ramach pozaszkolnej aktywności

ma na celu kształtowanie pozytywnych upodobań i zainteresowań, wyrabianie umiejętności i nawyków kulturalnego spędzania czasu wolnego. Jest więc procesem, który dąży do ukształtowania prawidłowego stylu życia młodych ludzi, polegającego przede wszystkim na czynnym wypoczynku i uczestnictwie w życiu kulturalnym²⁸.

Hanyga-Janczak podkreśla, że:

Kultury czasu wolnego można i trzeba się uczyć. Ma to szczególnie duże znaczenie w dzieciństwie. Stosunkowo plastyczna psychika dzieci, wiek względnej stabilizacji przed okresem dojrzewania i nieduży zasób doświadczeń sprawiają, że przyjęty w tym okresie system wartości pozostawia trwałe ślady w dorosłym życiu²⁹.

Kultura czasu wolnego kształtowana jest poprzez: pobudzanie do wartościowych wzorów dzięki wykorzystaniu różnych bodźców psychicznych, społecznych i kulturalnych; uczenie wartościowania form wykorzystania czasu wolnego poprzez informowanie, wyjaśnianie i umiejętne zachęcanie; propagowanie (w różnorodnym stopniu) wzorów indywidualnych i zbiorowych; manipulowanie społecznie wartościowymi wzorami czasu wolnego poprzez zaszczepianie nowych wzorów, udoskonalanie wzorów istniejących i eliminowanie wzorów szkodliwych. Wysoka kultura wypoczynku w czasie wolnym przyczynia się do rozwoju intelektualnego, psychicznego i fizycznego jednostki. Kształtuje jej postawę moralno-społeczną, czyni ją w większym stopniu odporną na wysiłek fizyczny, zdolną do pracy, nauki oraz aktywności na rzecz innych i samej siebie. Kultura czasu wolnego wzrasta dzięki stałemu uczestnictwu w kulturze, ponieważ jedną z ważnych form wykorzystania czasu wolnego są zajęcia kulturalne, w ramach których często realizowane są własne zainteresowania³⁰.

²⁶ Tamże, s. 19–20.

²⁷ P. Hanyga-Janczak, *Kultura czasu wolnego*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. Suplement*, red. T. Pilch, Warszawa 2010, s. 272.

²⁸ Taże, *Czas wolny studentów*, dz. cyt., s. 47–48.

²⁹ Taże, *Kultura czasu wolnego*, dz. cyt., s. 272.

³⁰ Taże, *Praca zarobkowa i wolontariat w czasie wolnym studentów studiów stacjonarnych. Próba eksplikacji wybranych zagadnień*, Kielce 2013, s. 90–91.

Podając problem kultury czasu wolnego młodzieży studenckiej, trzeba uwzględnić grupę czynników, jakie mają istotny wpływ na sposób jego wykorzystania przez tę społeczność. Należy również określić samego studenta, uwzględnić jego wiek, predyspozycje osobowościowe do studiowania, jego kompetencje, wziąć pod uwagę zjawisko podejmowania pracy zarobkowej oraz inne czynniki, jakie mogą oddziaływać na kształtowanie sytuacji społecznej i ekonomicznej współczesnej młodzieży akademickiej³¹. Ważne jest także zrozumienie nowego modelu edukacji na poziomie wyższym, wykreowanego przez komercjalizację szkolnictwa oraz masowość studiów. Należy wreszcie uwzględnić dynamiczny rozwój technicznych środków, czego skutkiem jest pojawianie się nowych możliwości wykorzystania czasu wolnego³².

W tym miejscu warto nawiązać do jeszcze innego terminu, a mianowicie do pojęcia kultury studenckiej. Rozumiana jest ona jako zbiór zjawisk, które dotyczą aktywności kulturalnej młodzieży w czasie studiów (związana jest na przykład z tworzeniem kabaretów, grup teatralnych, muzycznych, literackich)³³. Tadeusz Aleksander twierdzi, że zakres kultury studenckiej, biorąc pod uwagę jej treść, jest bardzo rozległy; z kolei jej składowe charakteryzuje duża różnorodność. Do elementów tej kultury zalicza się między innymi: naukę (np. koła naukowe), treści muzyczne (wokalne, instrumentalne), językowe (np. teatr, poezja), plastyczne (malarstwo, grafika), sport, rozrywkę, działalność religijną (np. duszpasterstwo akademickie), aktywność polityczną, elementy folklorystyczne (np. zespoły regionalne), humor i satyrę (kabarety), dobroczynność i działalność charytatywną (np. wolontariat)³⁴. Każdy z wymienionych komponentów

jest tworem i zjawiskiem autonomicznym o cechach tylko jemu właściwych, ale w stosunku do studentów z nimi obcujących można znaleźć dla nich elementy wspólne. Do tych osobliwych należy efektywne kreowanie osobowości uczestników³⁵.

Odpowiedzialnością za formowanie kultury studenckiej obarcza się zazwyczaj organizacje i kluby studenckie, obecnie jest ich jednak coraz mniej. Zamiast nich zauważa się wzrastającą liczbę komercyjnych dyskotek czy pubów. Znikają również niektóre tradycje związane z kulturą studencką, na przykład zwyczaj organizowania rozmaitych konkursów, przeglądów, festiwali. Wielu uczonych twierdzi, że kulturę studencką należy rozpatrywać jedynie w kategoriach historycznych i trzeba zastanowić się nad tym, jak tworzyć

³¹ J. Torowska, *Kultura czasu wolnego studentów. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Student na współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, red. D. Pauluk, Kraków 2010, s. 295.

³² P. Hanyga-Janczak, *Praca zarobkowa i wolontariat...*, dz. cyt., s. 93.

³³ Tamże.

³⁴ T. Aleksander, *Aksjologiczne aspekty kultury studenckiej*, [w:] *Uniwersytet i wartości*, red. J. Kostkiewicz, Kraków 2007, s. 47.

³⁵ Tamże.

kulturę studencką na miarę obecnych warunków społeczno-kulturowych. Wykorzystywanie czasu wolnego przez ludzi młodych nie jest bowiem zjawiskiem stałym, lecz podlega istotnym przeobrażeniom. Oddziałuje na to wiele różnych czynników, na przykład zmiany społeczne, gospodarcze, wzorce kultury zachodniej, możliwość różnorodnej aktywności przy jednoczesnej dobrowolności wyboru oraz łatwy dostęp do mediów elektronicznych. W związku z tym trudno wymagać, aby wszystkie formy spędzania czasu wolnego były atrakcyjne dla młodych ludzi przez kilkadziesiąt czy nawet kilkanaście lat, choć pewne cieszą się niezmienną popularnością, jak choćby spędzanie czasu w gronie przyjaciół. Zmiany dotyczą również samego studenta, bo jeśli motywacją do studiowania nie jest chęć zdobywania wiedzy ani udziału w życiu akademickim, a jedynie uzyskanie dyplomu wyższej uczelni, to tego rodzaju nastawienie może oddziaływać na wiele elementów, w tym na kulturę studencką, stosunek do nauczycieli akademickich oraz do innych studentów, a także na formowanie własnych postaw i wartości³⁶.

Hanyga-Janczak zauważa, że kultura spędzania czasu wolnego młodzieży studenckiej może przybierać rozmaite formy – w zależności od czasu i miejsca, ale również od ogólnego poziomu kultury osobistej danego człowieka. Uczona wskazuje na dwie główne grupy możliwości spędzania czasu wolnego przez dzisiejszą młodzież studencką³⁷. Pierwsza grupa – dotycząca aktywności wolnoczasowej podejmowanej na uczelni – obejmuje między innymi angażowanie się w działalność koła naukowego, co zdaniem badaczy stanowi szczególnie wartościowy sposób wykorzystania czasu wolnego. Jest to dobrowolne, samorządne, samodzielnie określające swoje cele, program i struktury organizacyjne – stowarzyszenie ludzi młodych. Koła zajmują się organizacją badań naukowych, wyjazdów integracyjnych, szkoleń, warsztatów, spotkań z interesującymi ludźmi. Ich działalność sprzyja samorozwojowi studentów, podwyższaniu poziomu ich wiedzy, rozwijaniu umiejętności organizacyjnych, samokontroli³⁸. Z badań³⁹ wynika, że współcześni studenci podejmują pracę nad sobą przede wszystkim z dwóch powodów. Pierwszy wiąże się ze zmianami, jakie dotyczą bezpośrednio jednostki i mają znaczenie jedynie dla niej samej (np. kształtowanie dyscypliny wewnętrznej i samokontroli). Drugi natomiast związany jest ze zmianą własnego stosunku do otoczenia (np. chęć poprawy stosunków interpersonalnych).

³⁶ P. Hanyga-Janczak, *Praca zarobkowa i wolontariat...*, dz. cyt., s. 93–94.

³⁷ Tamże, s. 94–95.

³⁸ J. Torowska, *Kultura czasu wolnego studentów*, dz. cyt., s. 302–303.

³⁹ M. J. Zajączkowska, *Działalność studentów w kole naukowym jako forma spędzania czasu wolnego. Wypoczynek czy praca?*, [w:] *Homo creator czy homo ludens? Nowe formy aktywności i spędzania czasu wolnego*, red. W. Muszyński, M. Sokołowski, Toruń 2008, s. 285.

Działalność wolnoczasowa podejmowana na uczelni może obejmować ponadto aktywne formy wypoczynku związane z przynależnością do rozmaitych sekcji, na przykład turystycznej, jeździeckiej czy żeglarskiej. Jednak mogą sobie na nie pozwolić przede wszystkim ci studenci, którzy wywodzą się z rodzin zamożnych bądź ci, którzy zdobywają środki finansowe własnymi staraniami. Sami studjujący są zdania, że pieniądze mają istotny wpływ na aktywny sposób wykorzystania czasu wolnego, stąd przeciętnie rzadko się na niego decydują.

Drużga z wyróżnionych grup obejmuje zajęcia w czasie wolnym organizowane zgodnie z własną inicjatywą. Do najbardziej atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego studentów należą obecnie: relaksowanie się, odsypianie, odwiedzanie znajomych⁴⁰. Z kolei wyniki badań przeprowadzonych przez Hanygę-Janczak pokazują, że dla większości studentów czas wolny jest czasem szeroko pojmowanego odpoczynku, dlatego najchętniej spędzają go na spotkaniach towarzyskich z przyjaciółmi i znajomymi, uprawianiu hobby oraz – w dalszej kolejności – spotkaniach z członkami własnej rodziny⁴¹. Stosunkowo rzadko wybierane są formy spędzania czasu wolnego związane z aktywnością ruchową⁴². Coraz większą popularnością wśród studentów cieszy się zjawisko *clubbingu*⁴³. Polega ono na regularnym spędzaniu czasu wolnego w klubach (głównie muzycznych) i przemieszczaniu się jednej nocy z klubu do klubu. Dla niektórych osób *clubbing* stanowi swego rodzaju styl życia, związany jest z konkretnymi formami zachowań i modą.

Z badań wynika również, że współcześni polscy studenci poświęcają swój wolny czas głównie na spotkania towarzyskie oraz te formy aktywności, które realizuje się przede wszystkim w warunkach domowych (korzystanie z komputera, czytanie prasy i książek, słuchanie audycji radiowych i muzyki, oglądanie telewizji i filmów). Stosunkowo rzadko korzystają z oferty teatru, opery czy nawet kina⁴⁴. Może to wynikać między innymi z braku środków finansowych, niedostatecznej ilości czasu wolnego bądź wyboru tańszych lub łatwiejszych w dostępie form kontaktu z kulturą (np. oglądanie filmów bądź słuchanie muzyki za pośrednictwem Internetu). Natomiast Tadeusz Aleksander zauważa, że

studenci wszystkich kierunków studiów powinni nadal mieć zapewnioną możliwość uczestniczenia w kulturze, bez względu na swoje zdolności oraz warunki materialne, w jakich żyją i studiują. Uczestnictwo to jest [...] jednym z rodzajów pozadydaktycznego przygotowania studenta do pełnienia

⁴⁰ Por. J. Z. Górnikiewicz, *Atrakcyjność form spędzania czasu wolnego. Opcje młodzieży studiującej*, [w:] *Czas ukoj nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, red. W. Muszyński, Toruń 2008, s. 138–151.

⁴¹ P. Hanyga-Janczak, *Praca zarobkowa i wolontariat...*, dz. cyt., s. 109–110.

⁴² J. Torowska, *Kultura czasu wolnego studentów*, dz. cyt., s. 303.

⁴³ P. Hanyga-Janczak, *Praca zarobkowa i wolontariat...*, dz. cyt., s. 94–95.

⁴⁴ T. W. Gierat, *Czas wolny studentów*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, red. M. Banach, T. W. Gierat, Kraków 2013, s. 70, 72.

danej roli zawodowej. Intensywny kontakt z kulturą wyraźnie i znacząco stymuluje rozwój ich osobowości, kształtowany w czasie nauki w szkole wyższej. Aby tak się nadal działo, należy stworzyć do tego odpowiednie warunki, w tym także poprzez neutralizowanie zagrożeń dla kontaktu studentów z kulturą. Zdaje się, że w celu lepszego przygotowania studentów do pracy i pełnienia przez nich roli współczesnego inteligenta, oferty tego uczestnictwa powinny być bardziej powiązane z programem studiów i działalnością wychowawczą uczelni⁴⁵.

Warto podkreślić na koniec, że problem wykorzystania czasu wolnego przez współczesną młodzież akademicką wymaga nie tylko prowadzenia systematycznych badań naukowych, ale również intensywnych działań praktycznych. Wiedza teoretyczna powinna służyć wyznaczaniu kierunku rozwoju oferty spędzania czasu wolnego. Aktywność w czasie wolnym ma bowiem istotne znaczenie dla ogólnego rozwoju osobowości jednostki, kształtuje jej życie społeczne, kulturalne, zawodowe, jednocześnie oddziałuje na całokształt życia społecznego. Dlatego też szczególnie ważne jest: rozwijanie nowych, aktywnych form spędzania czasu wolnego; zwiększanie mobilności studentów (np. wymiana studencka, poznawanie różnych ośrodków akademickich), co może służyć kształtowaniu umiejętności przyjmowania różnych punktów widzenia na problemy współczesności oraz zwrócenie uwagi na rolę nauczyciela akademickiego w formowaniu kultury czasu wolnego młodzieży studenckiej⁴⁶.

Bibliografia

- Adamski W., *Młodzież współczesna*, [w:] *Encyklopedia Pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997.
- Aleksander T., *Aksjologiczne aspekty kultury studenckiej*, [w:] *Uniwersytet i wartości*, red. J. Kostkiewicz, Impuls, Kraków 2007.
- Bajorek A., *Pedagogiczne aspekty czasu wolnego*, [w:] *Nowe tendencje w turystyce i rekreacji*, red. J. Biliński, M. Przydział, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów 2004.
- Czajkowski K., *Wychowanie do rekreacji*, WSiP, Warszawa 1979.
- Czerepaniak-Walczak M., *Od próżniaczenia do zniewolenia. W poszukiwaniu dyskursów czasu wolnego*, [w:] *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, t. 2, red. E. Marynowicz-Hetka, PWN, Warszawa 2007.
- Czerepaniak-Walczak M., *Pedagogika czasu wolnego. Schole w szkole i poza szkołą*, [w:] *Rekreacja i czas wolny. Studia humanistyczne*, red. R. Winiarski, Łośgraf, Warszawa 2011.
- Garlicki J., *Kultura polityczna młodzieży studenckiej. Studium teoretyczno-empiryczne*, Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych, Warszawa 1988.

⁴⁵ T. Aleksander, *Aksjologiczne aspekty kultury studenckiej*, dz. cyt., s. 56.

⁴⁶ J. Torowska, *Kultura czasu wolnego studentów*, dz. cyt., s. 310–311.

- Gąsior H., *Wychowanie pozaszkolne a kultura czasu wolnego uczniów w środowisku wielokoprzemysłowym*, Śląski Instytut Naukowy, Katowice 1973.
- Gierat T. W., *Czas wolny studentów*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, red. M. Banach, T. W. Gierat, Scriptum, Kraków 2013.
- Górniewicz J. Z., *Atrakcyjność form spędzania czasu wolnego. Opcje młodzieży studiującej*, [w:] *Czas ukoń nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*, red. W. Muszyński, Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Hajduk B., *Socjalizacja studentów w małym ośrodku akademickim*, Wydaw. Politechniki Zielonogórskiej, Zielona Góra 2000.
- Hanyga-Janczak P., *Kultura czasu wolnego*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. Suplement*, red. T. Pilch, Żak, Warszawa 2010.
- Hanyga-Janczak P., *Czas wolny studentów. Komponenty i zagospodarowanie*, Wydaw. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2011.
- Hanyga-Janczak P., *Praca zarobkowa i wolontariat w czasie wolnym studentów studiów stacjonarnych. Próba eksplikacji wybranych zagadnień*, Wydaw. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2013.
- Klimkowska K., *Wolnoczasowa aktywność kulturalna młodzieży akademickiej*, [w:] *Kultura – młodzież – edukacja*, red. A. Popławska, L. M. Jakoniuk, Wydaw. Niepaństwową Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku, Białystok 2008.
- Klimkowska K., *Funkcjonowanie społeczne młodzieży akademickiej*, Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2010.
- Kubiak-Szymborska E., *Podmiotowość młodzieży akademickiej. Studium statusu podmiotowego studentów okresu transformacji*, Wydaw. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2003.
- Matyjas B., *Czas wolny*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, red. T. Pilch, Żak, Warszawa 2003.
- Muchnicka-Djakow I., *Czas wolny w klubie seniora*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1984.
- Napierała M., Muszkieta R., *Wstęp do teorii rekreacji*, Wydaw. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2011.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Żak, Warszawa 2001.
- Ostrowski P., Przeclawski K., *Wstęp*, [w:] *Po pracy i nauce. Wzory zachowań młodzieży w czasie wolnym*, red. K. Przeclawski, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979.
- Przeclawski K., *Czas wolny dzieci i młodzieży*, [w:] *Encyklopedia Pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997.
- Torowska J., *Kultura czasu wolnego studentów. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Student na współczesnym uniwersytecie. Ideały i codzienność*, red. D. Pauluk, Impuls, Kraków 2010.
- Walczak M., *Wychowanie do wolnego czasu*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego, Zielona Góra 1994.
- Zajączkowska M. J., *Działalność studentów w kole naukowym jako forma spędzania czasu wolnego. Wypoczynek czy praca?*, [w:] *Homo creator czy homo ludens? Nowe formy aktywności i spędzania czasu wolnego*, red. W. Muszyński, M. Sokołowski, Adam Marszałek, Toruń 2008.

Reflections on the culture of free time of student youth

Abstract: This article is devoted to selected problems of the culture of free time of contemporary student youth. The starting point of the discussion was to define the terms student youth and free time. Next, the features of free time were described and the issue of education for leisure time was discussed. The further part of the article was devoted to the pedagogical aspects of the culture of free time of students. Attention was paid to the factors that have a significant impact on how leisure time is used by students today. Also, the main areas of recreational activity of student youth were highlighted. Moreover, the problem of changes in contemporary student culture was addressed.

Keywords: culture of free time, education for free time, free time, student culture, student youth

Słowa kluczowe: czas wolny, kultura czasu wolnego, kultura studencka, młodzież studencka, wychowanie do czasu wolnego

